

ПРОМИСЛОВІСТЬ ЯПОНІЇ В РОЗРІЗІ XXI СТОЛІТТЯ

Медведенко С. В.¹, Семенова К. Д.²

¹ – студент, кафедра статистики,

² – канд. екон. наук, доцент, кафедра статистики
Одеський національний економічний університет, м. Одеса

АНОТАЦІЇ

Медведенко С. В., Семенова К. Д. Промисловість Японії в розрізі XXI століття. Вказано місце Японії в світовій економіці. Обґрунтовано причини спаду виробництва в певних галузях промисловості. Виявлено і проаналізовано вплив негативних наслідків кризи 2008-2009 років.

Ключові слова: промисловість, індекс промислового виробництва, енергобаланс, автомобілебудування, хімічна промисловість.

Медведенко С. В., Семенова Е. Д. Промышленность Японии в разрезе XXI века. Указано место Японии в мировой экономике. Обоснованы причины спада производства в определенных отраслях промышленности. Выявлено и проанализировано влияние негативных последствий кризиса 2008-2009 годов.

Ключевые слова: промышленность, индекс промышленного производства, энергобаланс, автомобилестроение, химическая промышленность.

Medvedenko S. V., Semenova E. D. Industry in Japan in the context of the XXI century. Listed on Japan's place in the global economy. The reasons of decline of production in certain industries. Identified and analyzed the impact of the negative consequences of the 2008-2009 crisis.

Keywords: industry, industrial production, energy, automotive, chemical industry.

ПОСИЛАННЯ НА РЕСУРС

Медведенко, С. В. Промисловість Японії в розрізі XXI століття [Текст] / С. В. Медведенко, Е. Д. Семенова // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 3. Частина I – Одеса, ОНЕУ. – 2017. – С. 138 – 144.

Постановка проблеми. Протягом багатьох років перед людством поставала проблема ефективного розвитку промисловості. Яскравим прикладом ефективного впровадження промислової політики, яка несе за собою прогресивні зрушення, є Японія. Тому, для того щоб висвітлити дану ситуацію, варто детально вивчити та проаналізувати динаміку та структуру промисловості Японії.

Аналіз досліджень та публікацій. Дослідженням різних складових японського досвіду економічного зростання присвячена значна кількість публікацій. Найбільш відомою на пострадянському просторі є робота

Ч. Макміллана «Японская промышленная система» (1984), присвячена особливостям господарського механізму економіки та японської моделі управління [1]. К. Фрімен, досліджуючи технологічну політику Японії, став першим, хто ввів у вжиток поняття національної інноваційної системи (НІС), і описав найважливіші елементи Японської НІС [2].

Виклад основного матеріалу. Японія відноситься до найбільш розвинутих країн світу. На її частку припадає майже 70% сукупного продукту Східної Азії. За розміром ВВП і обсягом промислового виробництва Японія займає 3-є місце серед країн світу, після США і КНР. На рис. 1 наведено динаміку індексу промислового виробництва.

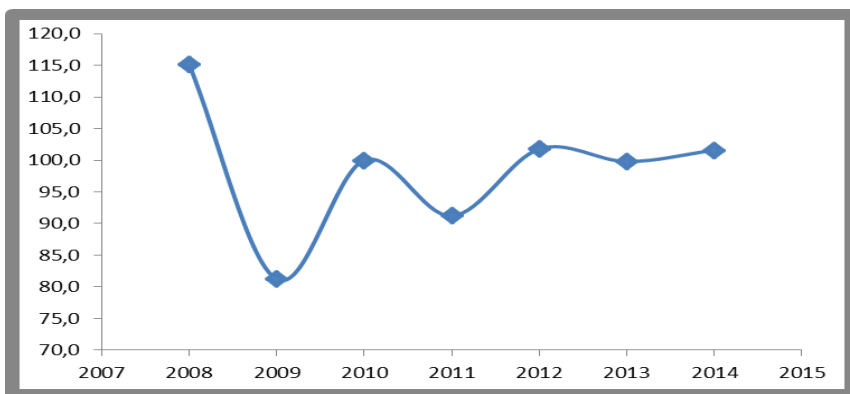

Рис. 1. Динаміка індексу промислового виробництва Японії

В Японії немає суто аграрних територій, але, в той же час, для країни характерна висока територіальна концентрація промислового виробництва. Промисловість Японії досягла високого рівня розвитку, особливо у сферах науки і освіти. Серед лідерів світової економіки – компанії «Тойота Моторс», «Соні Корпорейшн», «Фудзіцу», «Хонда Моторс», «Тошиба» й інші. Японія бідна на корисні копалини і тому важливе значення мають запаси кам'яного вугілля, мідної та свинцево-цинкових руд. Останнім часом стала також актуальною обробка ресурсів Світового океану – вилучення урану з морської води, видобуток марганцевих конкрецій.

Структура промислового виробництва Японії, як і в інших розвинених країнах, змінюється. Японії вже складно конкурувати з "азійськими тиграми" і окремими містами Китаю і країн Південно-Західної Азії, де робоча сила набагато дешевша. Сучасні зміни пов'язані із зниженням частки базових енергоємних і сировино-ємних галузей. Разом з тим, у японській промисловості невпинно збільшується частка новітніх наукоємних виробництв, особливо електроніки, програмного забезпечення, інформатики, фармацевтики та біотехнології [3].

В енергобалансі Японії частка вугілля складає 17%, нафти і природного газу – 67%, гідро- і атомної енергії – 16%. Загальне споживання енергії (4,2 т умовного палива на одного жителя) є приблизно таким ж, як і в Західній Європі (рис.2).

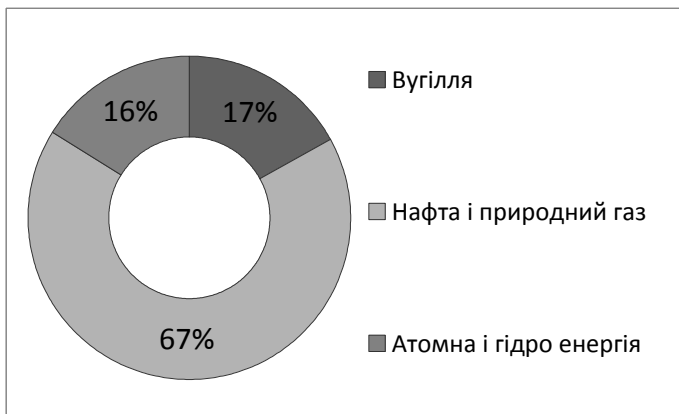

Рис. 2. Структура енергобалансу Японії у 2014 році

За розвитком атомної енергетики Японія поступається лише США і Франції. В 90-х роках вона почала самостійно збагачувати уран. АЕС є в усіх районах, але найбільше їх на березі Тихого океану в префектурі Фукусіма (Токійська енергосистема) і на березі Японського моря в префектурі Фукуї (Кансайська енергосистема). Обидва ареали можуть розглядатися як унікальний приклад концентрації ядерної енергетики для забезпечення потреб величезних промислових зон. У країні працює 43 атомних реактора, ще близько 12 знаходяться в стадії завершення будівництва. В ядерній енергетиці головну роль відіграють монополії – "Міцуї", "Міцубісі", "Сумітомо". Постачання уранової сировини здійснюється в основному з Африки [4, 5].

Обробна промисловість є вирішальним сектором у матеріальному виробництві Японії. Вона має новітнє обладнання й технології. Особливо її рисою є співіснування великих та дрібних підприємств: третина промислового персоналу країни працює на підприємствах з невеликою кількістю зайнятих (до 30 чоловік), у тому числі 12% – на підприємствах з кількістю зайнятих менше 10 чоловік. За обсягом промислового виробництва Японія поступається лише США, а за густотою його розміщення в розрахунку на 1 кв. км території, чи на одного жителя, займає перше місце.

Японія є лідером світової чорної металургії. Тут діють майже два десятки металургійних заводів повного циклу, найбільші – у Кавасакі, Тіба, Токай, Хіробата, Фукуяма, Кітакюсю.

Лідер металургії – корпорація "Ніппон сейтецу", що об'єднує більше

500 компаній. Залізна руда надходить з Індії, Австралії, ПАР, Чилі. Коксівне вугілля – США, Австралії, Канади. Щороку виплавляють понад 100 млн. т. сталі (14% світового випуску).

На рис. 3 наведено динаміку індексу промислового виробництва заліза і сталі.

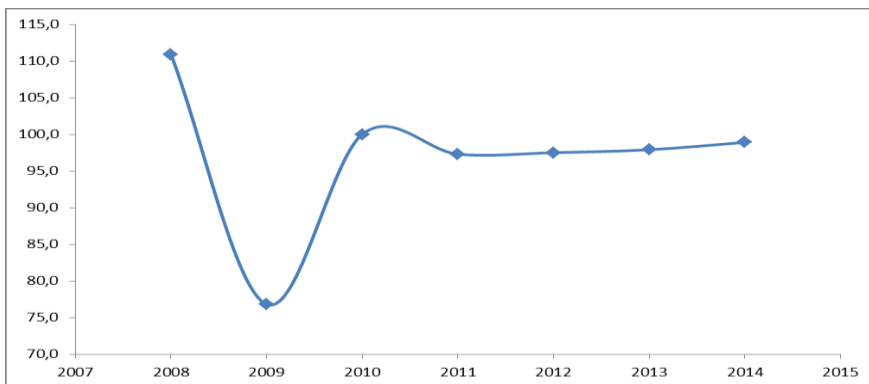

Рис. 3. Динаміка індексу виробництва заліза і сталі

Як видно з рисунку, у 2009 кризовому році відбувся значний спад виробництва заліза і сталі, але вже у 2010 році індекс перевищив 100%.

В останні десятиліття, у зв'язку з розвитком новітніх галузей, в Японії підвищився попит на кольорові та рідкісні метали. Більшість мідеплавильних заводів розташовано поблизу рудників у північній частині острова Хонсю і на острові Сікоку.

У світовому виробництві машин і устаткування частка Японії становить понад 10 %. Машинобудівні фірми освоїли всю номенклатуру продукції галузі. Провідні машинобудівні концерни є основою експортної бази Японії, адже за межі Японії вивозиться 30% продукції машинобудування. Провідними галузями японського машинобудування є електромашинобудування, де половину продукції дає радіоелектроніка, транспортне машинобудування, в якому провідне місце посідає автомобілебудування. На рис. 4 наведено динаміку індексу промислового виробництва транспортних засобів та обладнання.

Щороку в Японії виготовляють 8 млн. легкових і 4 млн. вантажних автомобілів, половина їх експортується, проте в результаті світової економічної кризи 2008-2009 років, виробництво транспортних засобів та обладнання зменшилось, але не зважаючи на це, Японія все ж таки, поступово відновлює докризовий рівень виробництва (рис.4).

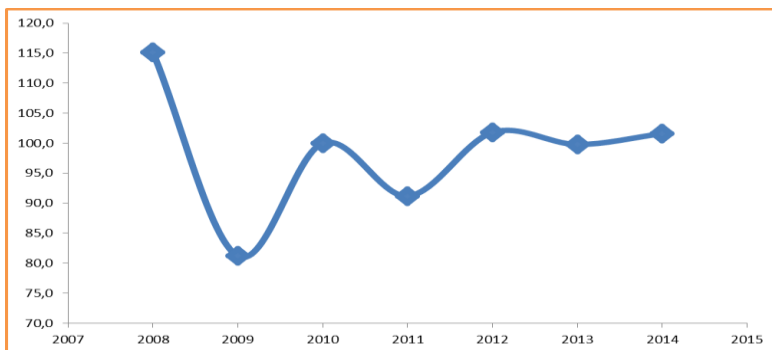

Рис. 4. Динаміка індексу виробництва транспортних засобів і обладнання

Частка країни у світовому суднобудуванні залишається на рівні 40%. Особливе місце посідає Японія в електронному машинобудуванні. Її заводи випускають електроніку промислового призначення, робототехніку (понад 50 тис. роботів на рік), напівпровідники, комп'ютери, кольорові телевізори (20% світового виробництва) та відеоапаратуру (80% світового випуску відеомagneтофонів) тощо. Японія відома своїми точними приладами – оптика, фотокамери і кінокамери, годинники.

Провідними японськими автомобільними компаніями, що працюють на міжнародних ринках, є «Мазда» (Хіросіма), «Хонда» (Токіо), «Тойота» (Тойота), «Ніссан» (Йокогама), «Су-дзукі» (Хамамацу), «Міцубісі» (Хамамацу) та інші (рис.5).

Рис. 5. Центри автомобілебудування Японії

Японія виділяється розвинутою хімічною і нафтохімічною, деревообробною і целюлозно-паперовою промисловістю. В хімічній промисловості основу галузі становлять 16 нафтохімічних комплексів, найбільші з них у Кавасакі, Касіма, Гої, Йоккаїті, Мідзусіма, Сакаї. Як виробник пластмас, синтетики, синтетичного каучуку, паперу та картону Японія поступається тільки США. Виробництво пластмас сконцентровано в районах Токіо, Осаки та Нагої. На рис. 6. наведено структуру експорту продукції хімічної та нафтохімічної промисловості.

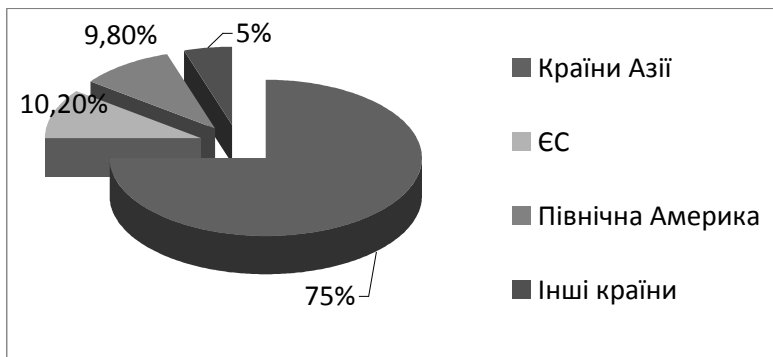

Рис. 6. Структура експорту хімічної та нафтохімічної промисловості Японії у 2015 р.

У 30-ті й перші післявоєнні роки головною галуззю обробної промисловості Японії була текстильна, в першу чергу бавовняна, а також шовкова. Бавовну ввозили, шовк-сирець був свій і, частково, імпортний. Текстильні вивозили в колонії і слаборозвинені країни. Як виробник та експортер текстилю Японія входила до першої п'ятірки країн світу. Зараз текстильна промисловість втратила свою панівну роль, її частка знизилась з 27% (у 1937 р.) до 2,5% (у 2015 р.) (рис. 7).

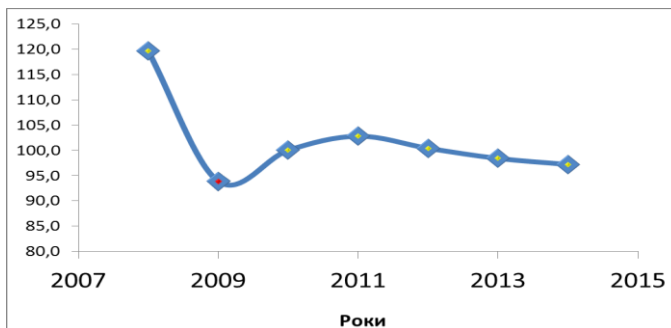

Рис. 7. Динаміка індексу виробництва продукції текстильної промисловості Японії

Висновки. В Японії створений потужний науково-виробничий комплекс. Це дає змогу розглядати виробництво наукоємної та технічно складної продукції як основний напрям спеціалізації країни в міжнародному поділі праці. Науково-виробничий комплекс має високий рівень територіальної концентрації. Так, на агломерацію Токіо-Йокогама припадає 60 % наукових розробок і близько 40 % продукції галузей високої технології. Важливу роль відіграють також Осака, Кіото і Нагоя. Перспективним напрямом покращення територіальної організації цього комплексу є створення системи технополісів – науково-промислових зон, оснащених сучасною інфраструктурою і науково-дослідними підприємствами. Створено понад 20 технополісів, першим з яких був Цукуба.

На промисловість Японії досить негативно вплинула економічна криза 2008-2009 років, у результаті якої відбувся спад промислового виробництва. Але не зважаючи на це, в Японії з кожним роком завдяки високому технологічному і економічному розвитку простежується підйом економіки. У 2011 році енергетична промисловість Японії отримала ще один серйозний удар. У результаті найсильнішого в історії країни землетрусу сталася аварія на АЕС «Фукусіма-1», відбувся великий витік радіоактивних елементів і було забруднено 3% території. Ця техногенна катастрофа тимчасово призупинила швидкий темп розвитку майже всіх галузей промисловості. Проте, завдяки правильним і чітко впорядкованим крокам, країні вдалось досить швидко відновити промислове виробництво.

ЛІТЕРАТУРА

1. Макмиллан Ч. Японская промышленная система / Пер. с англ. – М: «Прогресс», 1988. – 400 с.
2. Freeman, C., Technology Policy and Economic Performance: Lessons from Japan, London: Frances Pinter, 1987.
3. Державний сайт статистики Японії. [Електронний ресурс] – Режим допуску: stat.go.jp
4. Промисловість Японії. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.geograf.com.ua/japan/647-japan-industry>
5. Промисловість Японії: галузі та їх розвиток. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://wikifr.xyz/biznes/pidpriemnictvo/58350-promislovist-japonii-galuzi-ta-ih-rozvitok>
6. Підгорний А. З. Статистика: навчальний посібник / А. З. Підгорний, І. Г. Готліб, К. В. Вітківська [та інші] / за ред. А. З. Підгорного. - Одеса, 2013. – 106 с.
7. Підгорний А. З. Система національних рахунків: [навч. посіб.] / А. З. Підгорний, О. Г. Милашко. – Одеса: ОДЕУ, 2009. – 121 с.
8. Підгорний А. З. Міжнародна статистика: [навч. посіб.] / А. З. Підгорний, О. Г. Милашко, О. П. Русєва. – Одеса: ОНЕУ, 2012. – 162 с